

Inhoudsopgave

- 9 Woord vooraf door Pascal Smet,
Vlaams Minister van Onderwijs
- 11 Voorwoord door de vertegenwoordigers
van de onderwijskoepels en -netten
- 13 Woord vooraf
- 14 Een educatief vredesproject
- 19 Inleiding
- 26 **HERSCH ÉN MAURICE FINK**
Wij zijn geen slachtoffers ... wij zijn winnaars

VROUWEN IN DE KAMPEN

- 30 **VROUWEN IN DE CONCENTRATIE- EN
VERNIETIGINGSKAMPEN**
- 38 **RAVENSBRÜCK**
- 43 **LILY BARONES DE GERLACHE DE GOMERY**
De vrijheid waar ik naar streefde
- 52 **SIMONNE DEGUELDRE**
Mijn pijnlijk verzet
- 57 **ALPHONSINE VLIEXS**
Ook de doden moesten op het appèl verschijnen
- 63 **ELISABETH 'LIESKE' VOSSEN**
De ontsparing van de rede
- 72 **ANNA MOLENBERGHS**
Ik kan niet alles vertellen, het is te erg
- 78 **JEANNETTE VINCK**
Getekend voor het leven

DE SPOOKTREIN

- 82 **DE SPOOKTREIN**
De trein die zijn bestemming niet bereikte
- 86 **MARIA ENGELBORGHS EN ARTHUR VANDESSEL**
De gruwelijke oorlog bracht ons samen

NACHT UND NEBEL

- 90 **NACHT UND NEBEL**
Inleiding · Ontstaan en werkwijze · Besluit
- 94 **PHILIP CLAES**
Ik ben geen held, maar eerder een
slachtoffer van een totalitair regime
- 100 **PAUL BRUSSON**
Voor de herinnering
- 107 **DÉSIRÉ BEECK**
De weg naar de vrijheid duurde 1353 dagen,
van 27 augustus 1941 tot 29 april 1945
- 116 **JEAN DUBOIS**
Ik heb geluk gehad
- 124 **RAF BAERT**
Niet alle goudvissen zijn volledig oranje,
niet alle uren hebben dezelfde seconden ...
en niet alle Duitsers zijn slecht
- 129 **JOHAN DE MEUE**
Getekend voor het leven
- 136 **PAUL BAETEN**
Ik overleefde geen twee, drie of
vier maar vijf kampen!
- 145 **IN MEMORIAM ALBERT GEERAERTS**
De jeugd mag dit nooit vergeten

- 150 **HENRI DRY**
De hel bestond. Ik heb ze gezien
en ... overwonnen
- 157 **ROBERT VAN HAEREN**
Nummer 5000 in de Duitse hel
- 164 **RENÉ VANHUFFEL**
Mijn leven was een vulpen waard
- 171 **JULIEN VAN DEN DRIESSCHE**
Nummer 86412 van Flossenbürg
- 178 **IN MEMORIAM JOZEF VERHEYEN**
Voor mijn familie moet ik overleven
- 183 **UN DIMANCHE À ESTERWEGEN**
Charles Brusselairs – Jos Vander Stichelen
- 188 **'REIS VAN DE HERINNERING'
NAAR KZ ESTERWEGEN**
- 189 **HENK VERHEYEN**
Ik ben de stem van mijn vermoorde vriend

DE ZWARTE HAND

- 193 **DE ZWARTE HAND**
De verzetsgroep uit Klein-
Brabant en de Rupelstreek
- 199 **FLORENT DE BOECK**
Hou van elkaar
- 205 **TOON DEWACHTER**
Ik zou het onmiddellijk opnieuw doen
- 214 **IN MEMORIAM JULES DE WACHTER**
Dankzij mijn werk als *Kalfaktor*
heb ik het overleefd
- 218 **LOUIS VIVIJS**
Ik heb veel geluk gehad, maar nog meer miserie
gekend: een lijdensweg van 1279 dagen
- 228 **HENDRIK (RIK) DE BONDY**
De executie van mijn goede vriend
Hilaire De Meyer zal ik nooit vergeten

DE DODENTREIN

- 233 **DE DODENTREIN VAN KZ BUCHENWALD
NAAR THERESIENSTADT**
Het relaas van de 28-dagen durende
treinreis in open kolenwagons van
10 april 1945 tot 6 mei 1945
- 236 **ALPHONS BRANS**
Alleen was alleen

HET FORT VAN BREENDONK

- 242 **HET FORT VAN BREENDONK**
- 250 **MARCEL ARRAS**
De onmenselijkheid van de mens
- 258 **PAUL DE PAUW**
Sta aan de goede kant
- 266 **PETRUS RENÉ HAVET**
Ik was 456 dagen weggeweest,
van 24 februari 1944 tot 24 mei 1945
- 271 **LUCIEN LANDELOOS**
"Du sollst leben"
- 278 **HART DER DUISTERNIS – LITERAATUUR O
EEN REIS IS GEEN REISLITERAATUUR**
Een bezoek aan KZ Buchenwald,
KZ Mittelbau-Dora, KZ Ellrich
en KZ Bergen-Belsen
- 288 **IN MEMORIAM GASTON DE WIT**
Mijn ervaringen in het Fort van Breendonk

AUSCHWITZ

- 289 **DE GENESIS VAN EEN KAMP EN HET
PROCES VAN ONTMENSELIJKING**
De concentratie- en vernietigingskampen
Auschwitz, Auschwitz-Birkenau, Monowi
- 311 **CHIL ELBERG**
De laatste stemmen van Auschwitz
- 319 **ISRAEL J. ROSENGARTEN**
'Weinigen bleven uit velen over'
(Jeremiah 42,2 – vers 2)
- 333 **FÉLIX GUTMACHER**
De mens kan een wolf voor zijn medemens

339 **DAVID SHENTOW**
Het is echt gebeurd, ik was erbij

347 **SZLAMA JACQUES GRÜBSZTEIN**
Geen mens, maar een nummer

352 **MARCEL DURNEZ**
We zouden goed voor elkaar zorgen

FLOSSENBÜRG

361 **KZ FLOSSENBÜRG... EEN VAAK VERGETEN KZ**

DE PAARSE DRIEHOEK

365 **DE PAARSE DRIEHOEK – EEN GEVAL APART**

369 **GIJSBERTUS NICOLAAS VAN DER BIJL**
Een ooggetuigenverslag van een Jehovah's
Getuige over de vervolgingen tijdens WO II

SOBIBOR

376 **VERNIETIGINGSKAMP SOBIBOR**

379 **JULES SCHELVIS**
Ik overleefde instinctief de hel van Sobibor

KAMP AMERSFOORT

384 **STOFFEL WARNAAR**
Een waarschuwing wil ik zijn

HET VERZET

391 **HET VERZET TEGEN DE BEZETTER**
Mei 1940: de 18-daagse veldtocht en
de bezetting door Nazi Duitsland

397 **STAF SCHAERLAECKENS**
Partizaan voor het leven

403 **HET LIED DER PARTIZANEN**

405 **MAX DE VRIES**
Spion, saboteur en terrorist

413 **FRANS STORMS**
Dynamiet en 'pakjes boter'

420 **GILBERT TAVERNIER**
Leeftijdsgebonden

425 **EDMOND MENGELS**
Achter de wolven schijnt de zon

429 **BÈR CORTHOUTS**
In dienst van het vaderland

434 **ALEX VANDEVELDE**
De oorlog raakt jou en mij

439 **PIETER THEWIS**
In de schaduw van de oorlog

444 **RENÉ STULENS**
Werkkampgevangene

450 **JOZEF TIELEMANS**
Van verzetsman tot commandant in Congo

455 **LEOPOLD HENDRICKX**
De geslaagde klokkenroof in Putte, ik was er bij

JOODSE GEWAPENDE PARTIZANEN

465 **LÉON FINKIELSZTEIN**
De jacht op 'dikke Jacques'
eindigde in Buchenwald

480 **PAUL BARON HALTER**
Mijn leven als Stéphane

POLITIEKE GEVANGENEN

488 **FRANS HERMANS**
Het verhaal achter nummer 76213

494 **STAF SANNEN**
Het zwarte gat in mijn leven

500 **EVRRARD VOORPIJLS**
De deserteur van het kerkhof

506 **ALBERT VAN HOEY**
Van de hel naar het paradijs

517 **LEONARD VAN LOY**
Een litteken voor het leven

HET DRAMA IN MEENSEL-KIEZEGEM EN HET KZ NEUENGAMME

523 **HET DRAMA IN MEENSEL-KIEZEGEM
EN HET KZ NEUENGAMME**

530 **JOZEF CRAENINCKX**
Naziterreur in Meensel-Kiezegem
d.d. 1 en 11 augustus 1944

TRANSPORT XX

535 **TRANSPORT XX, VOOR EEUWIG VERBODEN
AAN DE GEMEENTE BOORTMEERBEEK**

PEDAGOGISCHE PROJECTEN

542 **PEDAGOGISCH PROJECT:
SINT-LODEWIJKSCOLLEGE BRUGGE**

546 **JULIEN DERDE**
Van studie naar *Arbeit*

549 **JULIEN VAN WAESBERGHE**
Het was wij

553 **NORBERT JANSSEUNE**
Het lot heeft een handje nodig

558 **ROGER WARNIER**
We sliepen op strozakken op de grond

562 **PEDAGOGISCH PROJECT:
ONZE-LIEVE-VROUWECOLLEGE ANTWERPEN**
Wat Ignatius met concentratiekamp-
getuigen te maken heeft

OORLOGSWEZEN EN ONDERGEDOKEN JOODSE KINDEREN

569 **ANDRÉE GEULEN**
Men voert nooit oorlog tegen kinderen

573 **JERRY RUBIN**
Ondergedoken overleven

578 **REGINA SLUSZNY**
In de liefde van mijn oorlogsouders

586 **ROBERT FUKS**
De nacht die mijn leven deed kantelen

590 **GEORGES SUCHOWOLSKI**
Angst en een gevoel van onveiligheid, vijf

594 **HENRI GOLDBERG**
Mijn bewustzijn, mijn recht

598 **NOÉMIE ISBOUTSKY-ENGLERMAN**
We are all damaged goods

608 **DAVID ISBOUTSKY**
Ik wou het nazisme bestrijden

612 **BERTIE PALMA-UREEL***
(* Margriet, Emiel, Maurits, Berthe
& Jeanine en Willy Ureel

618 **MARIA DUERINCKX-JANSSENS**
Ik was 33 en bleef alleen achter met vijf!

622 **HERMAN DE CEUSTER**
Ik heb mijn vader tweemaal begraven

628 **WERNER DEPRAETERE**
Nooit helende wonden

634 **GUILLAUME MERTENS**
We hebben hem nooit meer teruggezien,
een verjaardagsgeschenk van de Gestap
Lode en Hugo Mertens getuigen over hu:

640 **LAFFE MOORD OP 'DEN DOKTOOR' VAN**
Paul Cornil, zoon van dokter Jules Corn

HET VERGETEN KAMP KAHLA

647 **RENÉ DEBLANDER**

651 Woordenschat: Nederlandstalige begrijp

653 Woordenschat: Duitstalige begrippen

655 Kampen, gevangenen,...

657 Bibliografie

669 Alfabetische namenlijst (vermelde) getu

660 Alfabetische namenlijst medewerkers

661 Besluit – Eerbetoen – Dankwoord

663 Alfabetische lijst deelnemende scholen

664 Nawoorden